

HÁZAI TÁJAKON

Az ország teteje

Nehéz hajszálpontosan megfogalmazni, hogy mi húzza-vonzza mágnesként az embert vissza a Mátrába. Mert aki csak egyszer töltött, ha nem is sok időt, fönn az ország tetején, az újra és újra visszatér ide. **Kodály Zoltán** rendszeresen feljárt Galyatetőre üdülni, és Galyáról elindulva gyalog kóborolta be a környéket. Gyerekként sokszor láttuk, ahogy kezében a szétnyitható kis székekkel sétált, néha leült megpihenni (az erdőszéleket szerette), aztán tovább folytatta útját. **Darvas József** Mátraszentistván szerelmese volt. Nyaralót épített, házukra ráláttunk a Selypi Cukorgyár üdülőjéből, ahol minden nyáron elölthettünk egy hetet. Kisgyermekként akkor még nem tudhattuk, hogy a Mátra vulkanikus eredetű hegység a Zagyva és a Tarna völgye között, és hogy a vulkánok a földtörténet miocén korában hunytak ki, és a későbbi kéregmozgások szétdarabolták a Mátrát. Mi akkoriban azt a dalt tanultuk az iskolában, amely úgy szólt, hogy „Szép Mátra bérce sűrű erdő napfényben izzó rónaság, búzánk aranyként ring a szélben, gazdag vagy édes szép hazánk”.

Az itt élő népen aligha látszott bármiféle gazdagság. A hegy és az erdő túl sokáig zárta ki a világ fejlődését a Felső-Mátrából. A XVIII. században ide vándorolt ősök, az üvegfüvők a Csörgőpatak völgyében telepedtek meg Ágasvár orma alatt, a ma turistaúton megközelíthető Hutahegy környékén. Innen települt be — ahogy fogott a huta körül az erdő — a morva, szudéta és szlovák mesterek csoportjaival Felsőhuta (Mátraszentistván), Fiskális-huta (Mátraszentlászló) és Ótházhuta (Mátraszentimre), valamint Gubolatanya, a mai Fallóskút.

Hogy az ország legmagasabban fekvő faluját, a 810 méteres magasságban fekvő Mátraszentimrét és a szomszédos két települést, Mátraszentistvánt és Mátraszentlászlót milyen szintkülönbség választotta el az ország többi részétől, arra talán jellemző, hogy a mátraszentlászlóiakat például még 1930-ban olyan közterhek viselése nyomasztotta, mint a robot, a füstpénz és a taksa. A községháza az erdei ösvényeken megközelíthető Hasznoson volt, 20 kilométerre lent a Mátra lábánál, templomba pedig 12 kilométerre járt a vallásos falunép, 600 méteres szintkülönbséget gyalogolva Nagybatonyig és vissza. S bár igaz, hogy a Mátrába felkigyózó, a szurdokok íveit követő út, amely két oldalról, Pásztó és Gyöngyös felől tette megközelíthetővé a falvakat, közelebb hozta a világot, s az 1948-ban kigyulladó fény nemcsak a villanyvezeték hálózatába kapcsolta be a három szentek községét, a megélhetés nem vált egy csapásra könnyűvé odafent.

A munkahelyek lecsalogatták a hegyről a családokat. **Zakupszky László** — akit a Mátra eleven lexikonának tartanak —, 1933-ban települt Ótházhutára — a három falu 1938-ban keresztelkedett át a huta nevekről a szentekére —, hogy tanítsa az akkor még 2500 lakosú három falu gyerekeit. Mátraszentimrén a községi tanács épületében **Hegyi Józseffel**, a tanácsitkárral együtt számolgatjuk, hogy a közös tanácshoz tartozó településeken Galyatetőn, Bagolyirtáson, Fallóskúton és a három községben 638 az állandó lakosok száma. Galyatetőn 38-an laknak. Fallóskúton nincs állandó lakos, Bagolyirtáson meg heten élnek.

— Az a baj — mondja Hegyi József —, hogy az itt élő állandó lakosok 45 százaléka 60 éven felüli. A gyerekek már korán hozzászoknak, megbarátkoznak az eljárás gondolatával. Imrén ugyan van alsó tagozatos iskola — nemzetiségi kétnyelvű község lévén már az óvodában tanulnak szlovákul, akárcsak

Galyatetőn, de a felső tagozatosok már Mátrafüredre járnak. A gyerekek hét elején elmennek 25 kilométerre, gyakorlatilag ott élnek, és csak hétvégeken jönnek haza. Innen, Imréről 31 gyerek jár el így. Persze, hogy jó körülmények között tanulnak, de hamar gyökértelessé válnak, elbizonytalanodnak, hogy hol is az otthonuk.

— Ezek szerint lassan elfogy a felső Mátra lakossága?

— Nagyon nem szeretnénk. De hát a munkaalkalom nem túl sok. A gyöngyösoroszi ércbánya kimerült. Itt fenn bezárt az Imre-akna. Az erdőgazdaság, a Csórréti és Köszörűvölgyi víztározó ad némi lehetőséget, de hát több kellene, ami itt tartja a fiatalokat. Meg aztán sok minden olyan apróság van, ami megriasztja itt az embert. Eljelmiszerület az van. Jól el is vagyunk látva mindennel. Télen is, a nagy havak idején rendszeresen fel tudnak jönni az autók, mindennap hoznak árut. De tudja, mit jelent

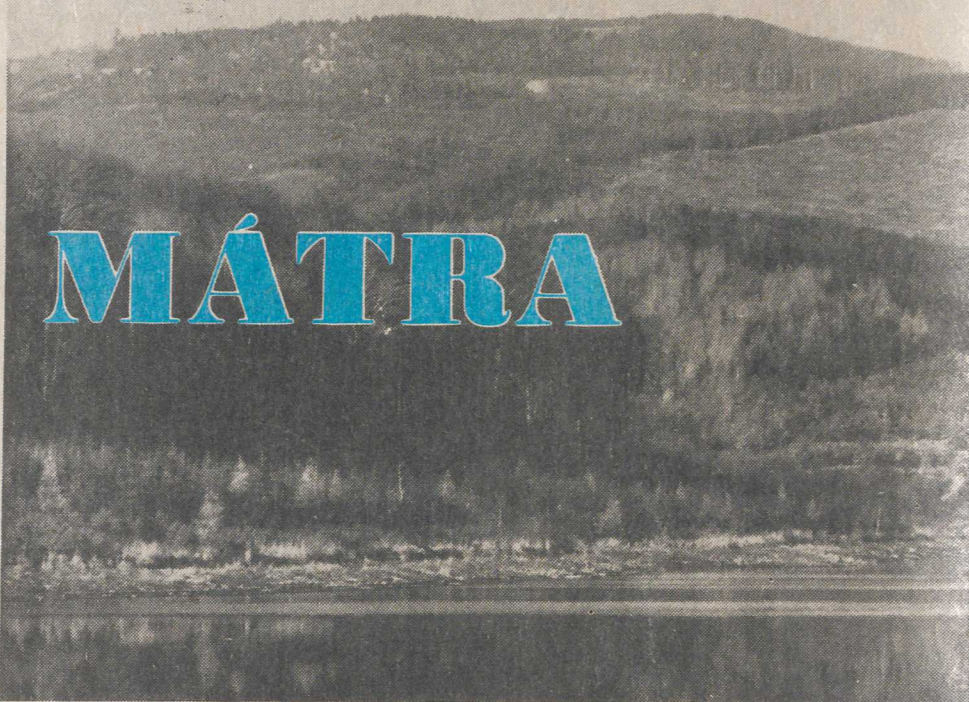
da szinte állandóan telt házat mondhat magának.

Wiltner Péter üzletvezető azt is figyelemre méltónak tartja, hogy a vendégek 80 százaléka belföldi.

— Áprilisban és májusban tapasztalható egy kis csendesség a vendégforgalomban — mondja —, de ősszel, nyáron és télen is 75 százalékos a szálloda kihasználtsága, ami szinte ideálisnak nevezhető.

Domán Imre, a Mátra-Bükki Intézőbizottság főtákará azt fájlalja a legjobban, hogy az M 3-as autópálya megépülésével, amely szinte a főváros üdülőkörzetévé tehetné volna és tehetné a Mátrát, nem fejlődött kellőképpen az idegenforgalom, holott a hegység éghajlati viszonyai, az ország legmagasabb pontjain levő települések természeti adottságai mindezt indokolnák.

A Mátrában évtizedek óta nem épült új SZOT-üdülő. Az egyébként jelentős rekonstrukciós tevékenység e területen nem eredményezett szálláshely-növekedést, nem

GALYATETŐ

az itteni embernek, hogy egy lakatért, drótért vagy egy kiló szőgért le kell mennie Gyöngyösre?

Furcsa felemáság jellemzi az itteni helyzetet. A Mátraszentimréhez tartozó községekben 60 vállalati üdülőt tartanak nyilván, 800 üdülőház van, de — nem furcsa? — nincs egyetlen szálloda is szoba sem. Pedig az igényt jól jelzi, hogy a Mátra kapujában, még a nagy hegyek alatt fekvő Mátrafüreden tíz évvel ezelőtt felépített Avar Szálló

valósult meg a mátrai ifjúsági kirándulóközpont, és hivatalos nyelven fogalmazva „nem történt előrelépés az ifjúsági szállásférőhelyek fejlesztésében sem”. Nem épültek új turistaházak.

— A Mátra újralfedezése, lendületesebb fejlesztése azért is volna fontos — mondja a főtákar —, mert a túlzófolt Balatont lehetne tehermentesíteni ily módon is. A Mátrai Tájvédelmi Körzet adottságai, a táj természeti szépsége mind-mind nagy vonzerő, de az országos idegenforgalmi fejlődéshez lényegesen jobb lehetőségeket biztosító eszközrendszerre lenne szükség. És itt nem csupán az anyagi forrásokra kell gondolni. Az idegenforgalmi tervezés, irányítás és szervezés egyaránt nagyobb figyelemmel kellene hogy forduljon a Mátra felé.

A Mátráról és a Bükkről készült felmérés szerint az utóbbi öt év alatt az úgynevezett kereskedelmi férőhelyek száma az országos átlagtól kisebb mértékben, mintegy 10 százalékkal bővült. 1980-ban még 7,4 százalékkal részesedett az országos hálózatból, négy évvel később már csak 6,9 százalékkal.

Szefény adalék talán a Mátra idegenforgalmi helyzetét tükröző gondolkodásmódhoz, hogy kirándulásra készülven egyetlen, a Mátra történetét feldrajzoló viszonyait vagy

üdülőprogramjait bemutató könyvet sem tudtak ajánlani. Volt egy, de már réges-rég elfogyott.

Az ország teteje több figyelmet érdemelne. Mint ahogy Kékestetőn, a déli sípálya indulási helyénél, ahová most már felvonó szállítja a téli sport szerelmeseit, s esténként fénycsóvilágítás szikrázik a téli havon, bevilágítva a síelők talán legkedveltebb hazai pályáját, egyezőval a sípálya állomásánál hiányzó kövekkel foghíjas talpazaton áll az a sziklatömb, amelyen megfakult a nemzetiszint mintázó festék. Csak egészen közel hajolva olvasható el, hogy az ország legmagasabb pontján állunk, 1015 méteren.

A Mátrai Állami Gyógyintézet három intézete közül a kékestetői néhány száz méterre fekszik a csúcstól. A suhógó fenyőkkel körülvett épületekben évente 5000 beteg keresi a gyógyulást a légzőszervi megbetegedésekre, s itt, az ország egyedüli klimatikus gyógyintézetében a legjobbak az esélyek arra, hogy az orvosok és gyógyszerkek mellett a természet is segítsen a pajzsmirigy-túltengésben szenvedőknek. Most azonban magán az épületeken is segíteni kell. Az A pavilon a harmincas években készült, s a bauxitbeton-szerkezetek sürgős cseréjére várnak. A parádfürdői gyógyintézet korszerűsítése után, amely 1983-ban fejeződött be, újabb nagy felújítás szükséges a Kékesen.

Persze a Mátrát nem csupán a fenti hegyi falvak jelentik. Az Al-

föld felé néző lejtők lábainál megtelepült szőlők híressé és ismertté tették Abasár, Visonta, Nagyréde nevét. A lignitmezőre települt Gagarin Hőerőmű égbe nyúló kéménye, ha nem is esztétikai élményt nyújtó remekműként, de gazdasági szükségesség felkiáltójeleként próbál beilleszkedni az Alföld és a hegyvidék találkozási régiójába. A Mátra két kapuja, Gyöngyös és Pásztó arca az utóbbi négy-öt esztendőben nagyot változott. Igazi városossá válásuk külsőleges jegyeikben is meglátszik. A rajtuk keresztül vezető utak jó minősége szinte kedvcsináló az autós kirándulók számára a hegyi utazásra. Ha Pásztó felől a hasznosi vár falának egyetlen málladozó romja alatt haladunk felfelé az őszi rozsdabarna erdőből, először Bagolyirtásnál bukkannak elő a gazdagságot, néha már pazarló építkezést sejtető hétvégi házak, nyaralók. Valószínű, jelenlétük is hozzájárult ahhoz, hogy olyan fejlesztésekre is sor került, amelyek csak később következtek volna be. Az ország legmagasabban fekvő falujából, ahova a fiatal tanító még a hátán cipelte fel odaköltözésekor a zegzagos hegyi ösvényeken a ruhásládáját, ma a helyi lakosok közül sokan saját autóval járnak el dolgozni is. Mátraszentimréről távhívással lehet beszélni, vezetékes ivóvíz folyik a csapból, és ami nagy szó: csaknem minden házban fürdőszoba van, és ismeretlen a „tisztata” szoba fogalma. Azért van, hogy lakjuk, mondják.

Írta: **Szigethy András**
Fotó: **Szabó Barnabás**